

דקארט ופסקל: הגות, מדע ודת במאה השבע עשרה

סמינר ב"א בהדרכת ד"ר עודד רבינוביץ'

יום ב', 11:45-08:30, גילמן 320
שעת קבלה: יום ב', 12:00—13:00, גילמן 377
דואר אלקטרוני: odedra@post.tau.ac.il

תיאור הסמינר

רנה דקארט (Descartes) ובלז פסקל (Pascal) הם שניים מההוגים החשובים ביותר של המאה השבע עשרה. שניהם עסקו במגוון נושאים, והרימו תרומות משמעותיות למחשבה הפילוסופית, המדעית, והדתית של התקופה. הסמינר יתבסס על ההשוואה בין דקארט לפסקל בכדי ללכת מעבר לקריאה הפנימית בקורפוס הגותי. כך נוכל לבחון סוגיות כלליות בהיסטוריה התרבותית של המאה השבע עשרה, הקשורות לשינויים בקהלי קוראים במהלך התקופה, ליחסים בין תחומי ידע או בין דת למדע בתקופת "המהפכה המדעית", ולמקום השונה שהוענק לשניהם בקאנון של התרבות הצרפתית.

מטלות והערכה

במסגרת של סמינר ב"א, ניתן דגש רב לפיתוח יכולת הניתוח, ההבעה בכתב ובעל פה ובניית הדיון של הסטודנטים, בהסתמך על חומרי קריאה בהיקף משמעותי: הכנה ראויה לדיון בסמינר צריכה לקחת **כיום לימודים בשבוע**. הציון בסמינר מבוסס על:

השתתפות פעילה בכיתה, המבוססת על הקריאה לכל שיעור. השתתפות שבא לא תבוא לידי ביטוי בקיאות בחומר הקריאה לא תחושב בציון הסופי. משתתפים המעריכים שיתקשו במטלה זו, מתבקשים להיפגש עמי בנפרד עד לשבוע השלישי של הסמסטר לכל המאוחר. לפירוט, ראו גם "קווי מתאר להערכה של השתתפות בכיתה" [מסמך נפרד].

הגשת שתי עבודות קצרות: במהלך הסמינר יגישו המשתתפים שתי עבודות קצרות (בהיקף של כשלושה-ארבעה עמודים). מטלות אלה לא יקבלו ציון מספרי, אבל ישוקללו ביחד עם ההשתתפות בכיתה.

עבודה מסכמת: בהתאם להנחיות החוג להיסטוריה לתלמידי תואר ראשון. המשתתפים יגישו את הצעת המחקר הראשונית גם בכתב לפני תום הסמסטר (פרטים יימסרו בהמשך).

הנוכחות בסמינר היא חובה: משתתפים שייעדרו ללא אישור בכתב (סיבה רפואית/מילואים/חג) יותר מפעמיים לא יוכלו לקבל ציון בקורס.

מערך שיעור

ייתכנו שינויים בלוח הזמנים ובחומרי הקריאה. במידת הצורך תימסר לגביהם הודעה מראש.

א. מבוא + איך עושים סרט מפילוסופיה? דקארט (15 באוקטובר, 2018)

צפייה בסרט על דקארט

ב. פסקל על המסך הגדול (22 באוקטובר, 2018 – פגישה קצרה עקב אירוע ביה"ס להיסטוריה)

צפייה בסרט על פסקל

ג. זהות ותמורות פילוסופיות (29 באוקטובר, 2018)

לתשומת לב: יש להגיש את העבודה הקצרה הראשונה במפגש של שבוע זה.

תעודות:

ערכים על דקארט ופסקל מתוך המילון הביוגרפי של לואי מוררי [PDF]

ספרות משנית:

Stephen Gaukroger, "The Autonomy of Natural Philosophy: From Truth to Impartiality," in Peter R. Anstey and John A. Schuster (eds), *The Science of Nature in the Seventeenth Century: Patterns of Change in Early Modern Natural Philosophy* (Dordrecht: Springer, 2005), pp. 131-163.

ד. חינוך ומסורות אינטלקטואליות (5 בנובמבר, 2018)

תעודה:

רנה דקארט, מאמר על המתודה: כיצד להדריך נכונה את התבונה ולבקש את האמת במדעים, תרגם יהושע קנז (תל אביב: ספרי עליית הגג, 2010), עמ' 31-39.

החלומות של דקארט [PDF]

The Life of Mr. Paschal, with his Letters Relating to the Jesuits (London: James Bettenham, 1744), vol. I, pp. i-xiii.

ספרות משנית:

Roger Ariew, "Descartes and Scholasticism: The Intellectual Background to Descartes' Thought," in John Cottingham, (ed), *The Cambridge Companion to Descartes* (Cambridge: Cambridge University Press, 1992), pp. 58-90.

ה. קריאה ומסורות אינטלקטואליות (12 בנובמבר, 2018)

תעודות:

Pascal, "Conversation with M. de Saci," in Popkin (ed.), *Pascal*, pp. 79-89.

ספרות משנית:

Henry Phillips, "Pascal's Reading and the Inheritance of Montaigne and Descartes," in Nicholas Hammond (ed), *The Cambridge Companion to Pascal* (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), pp. 20-39.

Pierre Force, "Innovation as Spiritual Exercise: Montaigne and Pascal," *Journal of the History of Ideas* 66 (2005): 17-35.

ו. כתיבה ופרסום (19 בנובמבר, 2018)

תעודות:

בלז פסקל, מחשבות, תרגמה רמה איילון (ירושלים: מאגנס, 2016), עמ' 15-31.

Descartes, "The Search for Truth by Means of Natural Light," in John Cottingham et al (eds), *The Philosophical Writings of Descartes* (Cambridge: Cambridge University Press, 1984), vol. II, pp. 399-420.

ספרות משנית:

ז'אן-פייר קוויה, "אסטרטגיות הכתיבה של רנה דקארט" [PDF]

ז. מתמטיקה כתרגיל רוחני (26 בנובמבר, 2018)

ספרות משנית:

Matthew L. Jones, "Geometry as Spiritual Exercise," in *The Good Life in the Scientific Revolution: Descartes, Pascal, Leibniz, and the Cultivation of Virtue* (Chicago: University of Chicago Press, 2006), pp. 15-53.

ח. דת: קרטזיאניות וינסניזם (3 בדצמבר, 2018)

תעודות:

רנה דקארט, הגיונות על הפילוסופיה הראשונית, תרגם דורי מגור (תל אביב: ספרי עליית הגג, 2006), עמ' 25-31, 92-104.

Blaise Pascal, *The Provincial Letters*, A. J. Krailshhemmer (trans) (London: Penguin, 1967), pp. 31-52 (Letters I-II, reply).

ספרות משנית:

Tad M. Schmaltz, "What Has Cartesianism To Do with Jansenism?," *Journal of the History of Ideas* 60 (1999): 37-56.

ט. דת, מדע ותרבות: על הוואקום ולחץ האוויר (10 בדצמבר, 2018)

תעודות:

רנה דקארט, "על טבע החומר, ההתפשטות והריק", בתוך: המחשבה הפיסיקאלית בהתהוותה: מן הפילוסופיה הקדם-סוקראטית עד הפיסיקה של הקוואנטים, בעריכת שמואל סמבורסקי, מהדורה שנייה (ירושלים: מוסד ביאליק, 1987), עמ' 249-251.

Pascal, "New Experiments about the Vacuum," and "The Great Experiment," in Popkin (ed.) *Pascal*, pp. 33-41, 42-48.

[תרגום חלקי של אחד הטקסטים של פסקל נמצא בסמבורסקי, עמ' 265-269. אתם רשאים להיעזר בו, אבל אנא קראו את התרגום המלא יותר לאנגלית]

ספרות משנית:

Peter Dear, "Miracles, Experiments, and the Ordinary Course of Nature," *Isis* 81 (1990): 663-683.

י. חברה ופוליטיקה (17 בדצמבר, 2018)

תעודות:

דקארט, מאמר על המתודה, עמ' 40-50.

פסקל, מחשבות, עמ' 114-125.

Pascal, "Three Discourses on the Condition of the Great," in Popkin (ed.), *Pascal*, pp. 74-78

ספרות משנית:

Quentin Taylor, "Descartes's Paradoxical Politics," *Humanitas* 14 (2001): 76-103.

י"א. רפואה ודמות האדם (24 בדצמבר, 2018)

תעודה:

פסקל, מחשבות, עמ' 32-45. [שימו לב לכך שפרגמט S320 המנותח בפרק של ג'ונס הוא מספר 72 בתרגום לעברית]

ספרות משנית:

Steven Shapin, "Descartes the Doctor: Rationalism and its Therapies," *British Journal for the History of Science* 33 (2000): 131-154.

Matthew L. Jones, "The Anthropology of Disproportion," in *Good Life*, pp. 131-165.

י"ב. צריכה: נשים קרטזיאניות, גוף ועולם מכאני (31 בדצמבר, 2018)

תעודה:

François Poullain de la Barre, "On the Equality of the Two Sexes," in *Three Cartesian Feminist Treatises*, Vivian Bosley (trans.) (Chicago: University of Chicago Press, 2002), pp. 49-69.

ספרות משנית:

Erica Harth, *Cartesian Women: Versions and Subversions of Rational Discourse in the Old Regime* (Ithaca: Cornell University Press, 1992), pp. 64-98.

[שימו לב לכך שמדובר בחלק מפרק, קובץ ה-PDF הסרוק מכיל את הפרק המלא]

או:

Peter Dear, "A Mechanical Microcosm: Bodily Passions, Good Manners, and Cartesian Mechanism," in Christopher Lawrence and Steven Shapin (eds), *Science Incarnate: Historical Embodiments of Natural Knowledge* (Chicago: University of Chicago Press, 1998), pp. 51-82.

י"ג. צריכה: נזירות בפור-רויאל (7 בינואר, 2018)

ספרות משנית:

Daniella Kostroun, "A Formula for Disobedience: Jansenism, Gender, and the Feminist Paradox," *Journal of Modern History* 75 (2003): 483-522.

לתשומת לב: יש להגיש את העבודה הקצרה השנייה עד למפגש של שבוע זה.